

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
«МЕДИЧНА ТА БІОЛОГІЧНА ФІЗИКА»

Галузь знань	22 Охорона здоров'я
Спеціальність	223 Медсестринство
Освітньо-професійна програма	Сестринська справа
Освітній ступінь	бакалавр
Статус дисципліни	Нормативна Навчальний план 2022 р.
Група	II MC-21 семестр 4-й I MSB-21 1-й
Мова викладання	Українська
Кафедра, за якою закріплена дисципліна	Кафедра фундаментальних дисциплін
Викладач курсу	к.б.н., Сушко Ольга Олександрівна
Контактна інформація викладача	E. mail: o.sushko@lma.edu.ua Наявність групи у Telegram і Hangouts
Консультації	Відповідно до розкладу консультацій. Можливі он-лайн консультації через ZOOM, Meet, або подібні ресурси. Для погодження часу он-лайн консультацій слід писати на електронну пошту викладача або дзвонити.
Сторінка курсу	https://vl.lma.edu.ua/course/view.php?id=11
Опис навчальної дисципліни	Кількість кредитів – 3 Загальна кількість годин – 90 Модулів – 2 Лекції – 14 год Практичні / лабораторні заняття – 26 год Самостійна робота – 50 год
Коротка анотація курсу	Дисципліна «Медична та біологічна фізика» є нормативною дисципліною зі спеціальності 223 Медсестринство. Навчальну дисципліну розроблено таким чином, щоб надати здобувачам освіти необхідні знання для розуміння основних біофізичних закономірностей та явищ та їх використання в галузях медицини, біології та фармації. Предметом вивчення навчальної дисципліни є біофізичні закономірності функціонування біологічних об'єктів на клітинному, тканинному, органному рівні та організму в цілому; застосування фізичних явищ у медичній практиці.
Мета та цілі курсу	Метою вивчення дисципліни «Медична та біологічна фізика» є здобуття знань, вмінь і навичок з вивчення фізичних закономірностей та явищ, що лежать в основі процесів життєдіяльності та застосування їх для вирішення медичних проблем. Згідно з вимогами освітньої програми студенти повинні знати:

	<ul style="list-style-type: none"> – загальні фізичні закономірності, що лежать в основі фізіологічних процесів організму людини; – характеристики фізичних факторів, що впливають на організм людини та біологічні механізми цих впливів; – основні поняття та закони механіки, які використовуються в біомеханіці; – фізичні основи функціонування опорно-рухового апарату та механічні властивості кісток; – особливості механіки м'язової тканини, механічні процеси у легенях та механічні властивості кровоносних судин; – сутність звукових методів діагностики та використання ультразвуку в діагностиці найрізноманітніших патологій; – основні реологічні характеристики рідин, їхній фізичний зміст і основні гемодинамічні показники; – механізм електричної активності органів і тканин під час їхнього функціонування (на прикладі серцевого м'яза); – класифікацію медичної апаратури, що застосовується в діагностиці, фізіотерапії, інтерпретація інформації на виході медичного приладу; – діагностичні показники: реологічні, гемодинамічні, механічні, електричні, оптичні тощо; – умови, за яких може відбуватися електронний парамагнітний резонанс (ЕПР) та ядерний магнітний резонанс (ЯМР); – правила техніки безпеки, охорони праці в галузі, професійної безпеки в закладах охорони здоров'я (ЗОЗ); – вміти: – визначати фізичні характеристики звуку, розрізняти біофізичні механізми дії ультразвуку, інфразвуку на організм людини; демонструвати навички роботи з аудіометром; – визначати в'язко-пружні властивості біологічних рідин і тканин; – визначати коефіцієнт поверхневого натягу; – визначати в'язкість, тиск крові та швидкість кровотоку; – користуватися обладнанням (електродами, датчиками) для зняття медичної та біологічної інформації при діагностиці захворювань, у фізіотерапії; – володіти навиками роботи з медичною апаратурою, що застосовується в діагностиці та лікуванні; – досліджувати залежність температури від глибини проникнення сантиметрових хвиль на моделях біологічних тканин; – володіти навичками роботи з мікроскопом; – володіти навичками роботи з дозиметрами; – вимірювати експозиційні дози (їх потужність), що випромінюється радіоактивним джерелом; – визначати кількісні характеристики теплового випромінювання; – проводити радіометричний та дозиметричний контроль; – дотримуватись правил техніки безпеки, охорони праці в галузі, професійної безпеки в ЗОЗ.
Програмні результати навчання	ПРН11. Виконувати найпростіші методи фізіотерапії.
Політика курсу	Дотримання принципів академічної доброчесності Не толеруються жодні форми порушення академічної доброчесності. Очікується, що роботи студентів будуть самостійними, їх власними оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їх індивідуальних потреб і можливостей. Під час виконання письмових контрольних робіт, модульних контрольних, тестування, підготовки до відповіді на екзамені користування зовнішніми

джерелами заборонено. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем.

Дотримання принципів та норм етики і професійної деонтології

Під час занять здобувачі освіти діють із позицій академічної доброчесності, професійної етики та деонтології, дотримуються правил внутрішнього розпорядку Академії. Ведуть себе толерантно, доброзичливо та виважено у спілкуванні між собою та викладачами.

Відвідування занять

Студенти повинні відвідувати усі лекції, практичні та лабораторні заняття курсу та інформувати викладача про неможливість відвідати заняття.

Політика дедлайну

Студенти зобов'язані дотримуватися термінів, передбачених курсом і визначених для виконання усіх видів робіт.

Порядок відпрацювання пропущених занять

Відпрацювання пропущених занять без поважної причини відбувається згідно з графіком відпрацювань та консультацій. Відпрацювання пропущених занять з поважної причини може проводитися також улюбий зручний час для викладача. Перескладання підсумкової оцінки з метою її підвищення не допускається, окрім ситуацій передбачених нормативними документами Академії, або неявки на підсумковий контроль з поважної причини.

СТРУКТУРА КУРСУ

ТЕМИ ЛЕКЦІЙ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Вступ. Основи біомеханіки та біоакустики	2
2.	Основні поняття біореології та гемодинаміки	2
3.	Електричні властивості клітин, тканин, органів та методи реєстрації медичної і біологічної інформації	2
4.	Фізичні основи методів електролікування	2
5.	Теплове випромінювання. Основні положення квантової механіки	2
6.	Оптичні явища, їх використання у біології та медицині	2
7.	Рентгенівське випромінювання. Радіоактивність. Радіологія	2
	Разом:	14

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Обладнання (електродів та датчиків) для знімання медичної та біологічної інформації з досліджуваного організму. Робота з електрокардіографом	2
2.	Робота з фізіотерапевтичною апаратурою	2
3.	Модульний контроль 1. Основи біомеханіки, біоакустики, біореології, гемодинаміки та електродинаміки	2
4.	Фізичні характеристики теплового випромінювання організму людини, його терморегуляції	2
5.	Функціональні особливості ока людини	2
6.	Робота з мікроскопом та вимірювання мікрооб'єктів	2
7.	Фізичні основи радіодіагностики і радіотерапії. Робота з дозиметром	2
8.	Модульний контроль 2. Квантово-механічні, оптичні методи та основи радіаційної фізики	2

Разом: 16

ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Визначення порога чутності аудіометричним методом	2
2.	Дослідження пружних властивостей біологічних тканин	2
3.	Визначення коефіцієнта поверхневого натягу	2
4.	Визначення коефіцієнта в'язкості рідин	2
5.	Визначення реологічних властивостей крові, швидкості кровоплину	2
Разом:		10

САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Тема	Кількість годин
1.	Антропометричні та мас-інерційні характеристики людини (<i>скласти таблицю середніх даних ваги тіла людини та положення їх центрів тяжіння, описати методи визначення маси ланки</i>)	2
2.	М'язи. Робота м'язів (<i>висвітлити механізм м'язового скорочення, описати енергетичні характеристики рухів людини</i>)	2
3.	Інфразвук та види його впливу на організм людини (<i>скласти таблицю впливу інфразвукових коливань різної частоти на організм людини</i>)	2
4.	Реографія — метод обстеження загального та органного кровообігу (<i>скласти алгоритм роботи з реографом</i>)	2
5.	Загальні поняття термодинаміки (<i>з'ясувати основні особливості живих об'єктів як відкритих систем, вивчити принципи термодинаміки, висвітлити енергетику біологічних процесів з точки зору термодинамічної рівноваги</i>)	4
6.	Структура та фізичні властивості біологічних мембран і їх функції (<i>з'ясувати особливості структури біологічної мембрани, властивості та її функції, висвітлити види та закономірності пасивного транспорту речовин, охарактеризувати механізм активного транспорту</i>)	4
7.	Обладнання (електроди та датчики) для реєстрації медико-біологічної інформації (<i>скласти таблицю застосування датчиків у медицині</i>)	2
8.	Застосування сучасної медичної апаратури в діагностичних, лікувальних та реабілітаційних установах (<i>скласти таблицю застосування електромагнітного випромінювання в медицині</i>)	4
9.	Сучасні погляди на механізм дії магнітного поля на організм людини (<i>скласти таблицю застосування електромагнітного випромінювання в медицині</i>)	4
10.	Люмінесцентні методи в медичних та біологічних дослідженнях (<i>з'ясувати суть люмінесцентного аналізу, скласти таблицю «Види хемілюмінесценції», висвітлити використання хемілюмінесценції в діагностиці захворювань</i>)	2
11.	Роль мікрохвильової резонансної терапії (МРТ) в лікуванні захворювань (<i>скласти таблицю «Результати застосування МРТ в медицині»</i>)	4
12.	Лазеропунктура і акупунктура (<i>скласти таблицю «Види акупунктури», висвітлити використання лазеропунктури</i>)	2
13.	Нанотехнології та перспективи їх застосування у медицині (<i>висвітлити сучасні програми нанотехнологій у медицині</i>)	2
14.	Кріомедицина та напрями її розвитку (<i>скласти таблицю «Напрями досліджень в галузі кріомедицини»</i>)	2

15.	Використання волоконної оптики в практичній медицині (скласти таблицю методів застосування волоконної оптики в медицині)	2
16.	Електронні мікроскопи, їх види та призначення (скласти таблицю «Режими роботи скануючого мікроскопа»; висвітлити застосування електронних мікроскопів у медико-біологічних дослідженнях)	2
17.	Радіологія та її застосування в медицині (скласти таблицю «Радіонуклідні дослідження», висвітлити способи променевої терапії)	2
18.	Екологічний та санітарно-епідеміологічний стан регіону, країни, світу та його вплив на здоров'я населення та розвиток флори і фауни (скласти таблицю «Забруднюючі чинники довкілля», висвітлити особливості санітарно-епідеміологічної ситуації в Україні)	2
19.	Підготовка до модульного контролю 1	4
	Разом:	50

<p>Література для вивчення дисципліни</p>	<p>Основна (базова):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Чалий О.В., Цехмістер Я.В., Агапов Б.Т. та ін. Медична та біологічна фізика. – Вінниця: Нова книга, 2017. 2. Антонюк В.С., Бондаренко М.О., Ващенко В.А. Біофізика і біомеханіка: підручник. – Київ: Політехніка, 2012. 3. Посудін Ю.І. Фізика з основами біофізики: підручник. – Київ : Світ, 2003. 4. Ємчик Л.Ф., Кміт Я.М. Медична і біологічна фізика. – Львів : Світ, 2003. 5. Suresh K Sharma. Textbook of Biochemistry & Biophysics for Nurses. – UK: Jp medical ltd, 2014. 6. Suresh K. Sharma. Biophysics in Nursing. – UK: Jp medical ltd, 2011. 7. Личковський Е.І. та ін. Лабораторний практикум з медичної і біологічної фізики та медичної апаратури. – Львів, 2000. 8. Личковський Е.І., Тіманюк В.О., Чалий О.В. та ін. Біофізика. Фізичні методи аналізу та метрологія: підручник. – Вінниця: Нова книга, 2014. <p>Додаткова:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Лопушанський Я.Й. Біофізичний словник. – Львів: Ліга-Прес, 2003. 2. Зима В.Л. Біофізика. Збірник задач: Навч. посіб. – Київ: Вища школа, 2001. <p>Інформаційні ресурси:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. US National Library of Medicine National Institutes of Health [Електронний ресурс] – режим доступу: www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/ 2. Національна медична бібліотека України. Світові медичні ресурси. Режим доступу: https://library.gov.ua/svitovi-e-resursy/ 3. Бібліотека медико-біологічних книг. Режим доступу: https://www.booksmed.com/ 4. Public Library of Science. Матеріали (наукові статті, монографії, лекції) з медицини і біології. Режим доступу: https://journals.plos.org/plosmedicine/search 5. Зібрання медичних фото атласів, відеороликів та книг. Режим доступу: https://meduniver.com/ 6. Free Medical Journals. Режим доступу: http://freemedicaljournals.com/
<p>Поточний та підсумковий контроль</p>	<p>Поточний контроль здійснюється на кожному практичному та лабораторному занятті з обов'язковим виставленням оцінки. Проводиться у вигляді усного опитування, тестування, розв'язування розрахункових задач.</p> <p>Підсумковий контроль проводиться у вигляді тестувань із застосуванням програми «Колоквіум» або GoogleForms.</p>
<p>Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання</p>	<p>Лекції з презентаціями та відеоматеріалами, виконання практичних / лабораторних робіт в кабінеті медичної біофізики та із використання онлайн платформ. Передбачено індивідуальний науковий проект впродовж терміну навчання даної дисципліни.</p>

<p>курсу</p>	<p>У разі роботи в дистанційному режимі використовуватиметься віртуальне навчальне середовище MOODLE, Google Classroom та сайт викладача. Лекції та семінарські заняття будуть вестися за допомогою програм електронної комунікації Zoom чи Meet. Поточна комунікація з викладачем буде здійснюватися з допомогою засоби зв'язку (месенджерів) Telegram чи Hangouts (за вибором академічної групи).</p>																																																												
<p>Необхідне обладнання</p>	<p>У звичайному режимі навчання. Вивчення курсу передбачає приєднання кожного студента до навчального середовища MOODLE, або Google Classroom. У режимі дистанційного навчання під час карантину вивчення курсу додатково передбачає приєднання кожного студента до програм ZOOM, або Meet (для занять у режимі відеоконференцій). У цьому випадку студент має самостійно потурбуватися про якість доступу до інтернету.</p>																																																												
<p>Критерії оцінювання</p>	<p style="text-align: center;">Схема нарахування та розподіл балів</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th colspan="6" style="text-align: center;">Поточне оцінювання, МК та самостійна робота</th> <th rowspan="2">СМО</th> <th rowspan="2">ПМО</th> <th rowspan="2">ECTS</th> <th rowspan="2">За національнок шкалою</th> </tr> <tr> <th colspan="6" style="text-align: center;">Модуль 1</th> </tr> <tr> <th>T1</th> <th>T2</th> <th>...Tn</th> <th>САП</th> <th>МК 1</th> <th>МО</th> <th></th> <th></th> <th></th> <th></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="text-align: center;">4</td> <td style="text-align: center;">4</td> <td style="text-align: center;">3</td> <td style="text-align: center;">73</td> <td style="text-align: center;">75</td> <td style="text-align: center;">74</td> <td style="text-align: center;">74</td> <td style="text-align: center;">74</td> <td style="text-align: center;">C</td> <td style="text-align: center;">добре</td> </tr> </tbody> </table> <p>T₁ – T_n – теми занять до модульного контролю 1; САП – середнє арифметичне усіх позитивних оцінок в національній шкалі, яке переводиться у 100 – бальну шкалу; МК - модульний контроль; МО (модульна оцінка) – середнє арифметичне САП та МК; СМО (семестрова модульна оцінка) – це середньоарифметична МО; ПМО (підсумкова модульна оцінка) – виставляється в кінці вивчення дисципліни за 100 – бальною шкалою, національною шкалою та ECTS.</p> <p style="text-align: center;">Шкала оцінювання: національна та ЄКТС</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="text-align: center;">За 100-бальною шкалою</th> <th style="text-align: center;">За національною шкалою</th> <th style="text-align: center;">За шкалою ECTS</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="text-align: center;">90-100</td> <td style="text-align: center;">відмінно</td> <td style="text-align: center;">A</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">0-89</td> <td style="text-align: center;">добре</td> <td style="text-align: center;">B</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">70-79</td> <td style="text-align: center;">добре</td> <td style="text-align: center;">C</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">60-69</td> <td style="text-align: center;">задовільно</td> <td style="text-align: center;">D</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">51-59</td> <td style="text-align: center;">задовільно</td> <td style="text-align: center;">E</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">35-50</td> <td style="text-align: center;">незадовільно з можливістю повторного складання</td> <td style="text-align: center;">FX</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">0-34</td> <td style="text-align: center;">незадовільно з обов'язковим повторним курсом вивчення дисципліни за зазначений семестр</td> <td style="text-align: center;">F</td> </tr> </tbody> </table>	Поточне оцінювання, МК та самостійна робота						СМО	ПМО	ECTS	За національнок шкалою	Модуль 1						T1	T2	...Tn	САП	МК 1	МО					4	4	3	73	75	74	74	74	C	добре	За 100-бальною шкалою	За національною шкалою	За шкалою ECTS	90-100	відмінно	A	0-89	добре	B	70-79	добре	C	60-69	задовільно	D	51-59	задовільно	E	35-50	незадовільно з можливістю повторного складання	FX	0-34	незадовільно з обов'язковим повторним курсом вивчення дисципліни за зазначений семестр	F
Поточне оцінювання, МК та самостійна робота						СМО	ПМО					ECTS	За національнок шкалою																																																
Модуль 1																																																													
T1	T2	...Tn	САП	МК 1	МО																																																								
4	4	3	73	75	74	74	74	C	добре																																																				
За 100-бальною шкалою	За національною шкалою	За шкалою ECTS																																																											
90-100	відмінно	A																																																											
0-89	добре	B																																																											
70-79	добре	C																																																											
60-69	задовільно	D																																																											
51-59	задовільно	E																																																											
35-50	незадовільно з можливістю повторного складання	FX																																																											
0-34	незадовільно з обов'язковим повторним курсом вивчення дисципліни за зазначений семестр	F																																																											
<p>Питання до підсумкового контролю</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Звукові хвилі. Фізичні характеристики звуку. Аудіометрія. Звукові методи діагностики. 2. Ультразвук та інфразвук. Джерела ультразвуку й інфразвуку. Використання ультразвуку в медицині. Вібрації. 3. Властивості біологічних тканин. Поверхневий натяг. Коефіцієнт поверхневого натягу. Методи його визначення. Газова емболія. 4. Внутрішнє тертя (в'язкість). Методи та прилади для вимірювання в'язкості. 5. Стаціонарний плин рідин. Плин в'язких рідин. Реологічні властивості крові. В'язкість крові як діагностичний тест. 6. Ламінарний та турбулентний плин рідини. Методи вимірювання тиску крові та швидкості кровообігу. Пульсова хвиля, механізм утворення. 7. Види потенціалів. Потенціал спокою. Потенціал дії (ПД). Поширення збудження. 8. Електричні властивості біологічних систем. 																																																												

9. Електропровідність клітин і тканин при постійному струмі. Дія електричного струму на живі організми.
10. Електричні явища у серцевому м'язі. Реєстрація біопотенціалів серця.
11. Векторелектрокардіографія. Електрична вісь серця.
12. Фізичні та біофізичні основи електрокардіографії. Електропровідність біологічних тканин.
13. Ланцюги змінного струму, що містять активний, ємнісний та індуктивний опори. Ємнісні та омичні властивості біологічних об'єктів.
14. Загальна характеристика і класифікація електронних медичних приладів у діагностиці. Правила техніки безпеки при роботі з електронною медичною апаратурою.
15. Теплова і специфічна дія фізичних факторів на організм людини.
16. Методи фізіотерапії (гальванізація, електрофорез, електростимуляція, електроімпульсація, діатермія, електрокоагуляція тощо).
17. Індукційні струми, теплові ефекти. Магнітотерапія, індуктотермія.
18. Дія електромагнітного поля на біооб'єкти. УВЧ-терапія, НВЧ-терапія, мікрохвильова резонансна терапія тощо.
19. Магнітні властивості речовин. Фізичні основи магнітобіології.
20. Лазери та їх види. Властивості, біологічна дія лазерного випромінювання. Застосування лазерів у медицині.
21. Теплове випромінювання тіл, його характеристики.
22. Терморегуляція в живому організмі. Інфрачервона термографія.
23. Інфрачервоне випромінювання, його використання у медицині.
24. Застосування в медицині тепла, холоду (кріомедицина). Діагностичні та лікувальні методи.
25. Електронний парамагнітний резонанс (ЕПР).
26. Ядерний магнітний резонанс (ЯМР) та їх застосування в медицині.
27. ЯМР-томографія.
28. Око як оптична система. Поле зору. Кольорове бачення. Недоліки ока.
29. Оптична мікроскопія. Волоконна оптика. Ендоскопія.
30. Рентгенівська трубка. Взаємодія рентгенівського випромінювання з речовиною.
31. Рентгенодіагностика та рентгенотерапія.
32. Радіоактивність, основні види і властивості
33. Захист від іонізуючого випромінювання.
34. Дозиметрія іонізуючого випромінювання.
35. Дозиметр. Його будова та призначення.

Опитування

Анкету з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу